

Sygn. akt III AUa 182/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 maja 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Alicja Kolonko (spr.)
Sędziowie	SSA Lena Jachimowska SSA Witold Nowakowski
Protokolant	Dawid Krasowski

po rozpoznaniu w dniu 16 maja 2019 r. w Katowicach

sprawy z odwołania I. M. (I. M.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o wysokość potrąceń

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach

z dnia 25 października 2017 r. sygn. akt VIII U 970/17

oddala apelację.

/-/ SSA L.Jachimowska /-/ SSA A.Kolonko /-/ SSA W.Nowakowski

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 182/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 14 marca 2017r. znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. dokonał waloryzacji emerytury I. M. od dnia

1 marca 2017r., wskazując równocześnie w punkcie II.3, że świadczenie zmniejsza się

z powodu egzekucji administracyjnej, tj. o 257,41 zł. Z kolei w punkcie V podał organ rentowy, że z kwoty ekwiwalentu za deputat węglowy za 6 miesięcy 713,59 zł, została potrącona kwota 178,39 zł z tytułu wymienionego w cz. II pkt 3 decyzji.

W odwołaniu od tej decyzji ubezpieczona wniosła o jej zmianę. Zarzuciła, że organ rentowy niewłaściwie wyliczył emeryturę, bowiem nie zaliczył do okresu składkowego okresu od stycznia do grudnia 1999r., ponadto niezasadnie dokonał potrącenia kwoty 173,39 zł z ekwiwalentu za węgiel.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, podtrzymując dotychczasowe stanowisko i powołując się na uregulowania art. 140 ust. 1 pkt 3, ust. 7, art. 141 ust. 1 pkt 1 i ust. 3 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednol. Dz.U. z 2016r., poz. 887) (ustawy o FUS) oraz na fakt, że w marcu 2017r. ubezpieczona pobierała emeryturę w kwocie 1.029,64 zł brutto, zatem 25% tego świadczenia wynosi: $1.029,64 \text{ zł} \times 25\% = 257,41 \text{ zł}$, czyli potrącenie w kwocie 257,41 zł dokonane przez organ rentowy ze świadczenia w marcu 2017r. nie przekroczyło 25% emerytury.

Do wypłaty po potrąceniu należności i zaliczki na podatek dochodowy: 1.029,64 zł (świadczenie brutto) - 257,41 zł (potrącenia z tytułu egzekucji administracyjnej) - 92,67 zł (składka na ubezpieczenie zdrowotne) - 59,00 zł (zaliczka na podatek dochodowy) = 620,56 zł.

Minimalna kwota emerytury od dnia 1 marca 2017r. wynosi 1.000,00 zł, zatem ubezpieczona otrzymuje do wypłaty ponad 50% tej kwoty.

W miesiącu marcu 2017r. I. M. otrzymała również ekwiwalent za deputat węglowy za 6 miesięcy w łącznej kwocie 713,59 zł, zatem 25% tego świadczenia wynosi: $713,59 \text{ zł} \times 25\% = 178,40 \text{ zł}$, czyli potrącenie w kwocie 178,39 zł nie przekroczyło 25% świadczenia należnego ubezpieczonej.

Wyrokiem z dnia 25 października 2017r. sygn. VIII U 970/17 Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach zmienił zaskarżoną decyzję w punkcie 5 w ten sposób, że stwierdził, iż z kwoty ekwiwalentu za deputat węglowy za sześć miesięcy, wynoszącej 713,59 zł, nie potrąca się kwoty 178,39 zł z powodu egzekucji administracyjnej, w pozostałym zaś zakresie oddalił odwołanie.

Sąd ustalił, że I. M. pobiera emeryturę kolejową. Przysługuje jej również ekwiwalent pieniężny za deputat węglowy, który otrzymuje każdorazowo za okres sześciu miesięcy. W marcu 2017r. wyniósł on 713,59 zł.

W stosunku do ubezpieczonej prowadzona jest egzekucja administracyjna.

Zaskarżoną decyzją organ rentowy dokonał waloryzacji emerytury ubezpieczonej od dnia 1 marca 2017r. Kwota świadczenia ustalonego na dzień 28 lutego 2017r., tj. 1.019,64 zł, uległa podwyższeniu przez pomnożenie jej przez wskaźnik waloryzacji 100,44 % i wyniosła 1.024,13 zł. Ponieważ kwota podwyżki była niższa niż 10 zł, wysokość zwaloryzowanej emerytury ustalono przez dodanie kwoty 10 zł do kwoty świadczenia przysługującego na dzień 28 lutego 2017r. Emerytura po waloryzacji wyniosła zatem 1.029,41 zł brutto.

Z emerytury dokonano potrącenia na rzecz organu egzekucyjnego kwoty 257,41 zł (= 25 % x 1.029,41 zł).

Po dokonaniu wszystkich potrąceń, tj. 257,41 zł (egzekucja administracyjna), 92,67 zł (składka na ubezpieczenie zdrowotne) oraz 59 zł (zaliczka na podatek dochodowy), ubezpieczonej pozostała do wypłaty kwota 620,56 zł.

Ponadto z ekwiwalentu za deputat węglowy w wysokości 713,59 zł organ rentowy dokonał potrącenia na rzecz organu egzekucyjnego kwoty 178,40 zł (= 25 % x 713,59 zł).

Przywołując uregulowania art. 88 ust. 1, 2, 3 i 4 oraz art. 89 ustawy o FUS stwierdził Sąd I instancji, że waloryzacja emerytury ubezpieczonej została dokonana prawidłowo, ponadto ubezpieczona nie zgłaszała zarzutów co do sposobu dokonanej waloryzacji.

Odnośnie zarzutu nieuwzględnienia jako składkowego okresu od stycznia do grudnia 1999r. podkreślił Sąd, że w sprawie odwołania od decyzji waloryzującej emeryturę brak jest podstaw do badania, czy do jej obliczenia uwzględniono wszystkie okresy składkowe i nieskładkowe, ponieważ w zaskarżonej decyzji organ rentowy nie wypowiedział się na ten temat. Ponadto Sąd zauważył, że I. M. złożyła w organie rentowym wniosek o przeliczenie emerytury i zaliczenie jako okresu składkowego roku 1999 i w tym zakresie organ rentowy wydał decyzję dnia 23 maja 2017r.

Za trafny natomiast uznał Sąd I instancji zarzut dotyczący niezasadności potrącenia kwoty 178,40 zł tytułem egzekucji administracyjnej z ekwiwalentu za deputat węglowy.

Wskazał Sąd, że podstawę prawną przyznania ubezpieczonej ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy stanowi obecnie art. 74 ust. 1 ustawy z dnia 8.09.2000r.

o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” (tekst jednol. Dz.U. z 2017r. poz. 680). Zgodnie z ustępem 5 tego artykułu, ekwiwalent pieniężny, o którym mowa w ust. 1, przyznaje i wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych z dotacji celowej z budżetu państwa. Następuje to w dwóch terminach wraz z wypłatą emerytury lub renty: w marcu - za okres od 1 stycznia do 30 czerwca i we wrześniu - za okres od 1 lipca do 31 grudnia każdego roku.

Przywołał Sąd uregulowanie art. 139 ust. 1 ustawy o FUS, wyliczające należności, jakie podlegają potrąceniu ze świadczeń pieniężnych określonych w tej ustawie, zauważył też, że zgodnie z art. 3 ustawy o FUS, świadczenia w niej określone obejmują:

1. emeryturę;
2. rentę z tytułu niezdolności do pracy, w tym rentę szkoleniową;
3. rentę rodzinną;
4. dodatek pielęgnacyjny;
5. dodatek do renty rodzinnej dla sieroty zupełnej;
6. zasiłek pogrzebowy.

Podkreślił, że ekwiwalent za węgiel nie mieści się w wykazie świadczeń zawartych w art. 3 ustawy o FUS. Realizacja prawa do tego ekwiwalentu przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych na rzecz określonej kategorii emerytów i rencistów, w tym także uprawnionych do renty rodzinnej, następowała i następuje w oparciu o odrębną regulację ustawową i jest zadaniem powierzonym tej państwowej jednostce organizacyjnej w ujęciu art. 71 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Świadczenie to nie posiada samodzielnego bytu i wypłacane jest przez organ rentowy wraz z pobieranymi przez osoby uprawnione świadczeniami emerytalno – rentowymi (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 9 kwietnia 2013r. sygn. III AUa 1877/12).

Z powyższego wynika, że art. 139 ustawy o FUS przewiduje możliwość dokonywania potrąceń tylko ze świadczeń wskazanych w ich zamkniętym katalogu, wyrażonym w art. 3 tej ustawy. Skoro ekwiwalent pieniężny za deputat węglowy nie został tam wskazany, tym samym potrącenia z tego świadczenia dokonywane przez organ rentowy dokonywane są bez podstawy prawnej.

Sąd zauważył także, że ustawa o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego PKP nie reguluje kwestii związanych z potrąceniami z tego świadczenia.

W związku z tym Sąd uznał, że z przyznanego ubezpieczonej w marcu 2017r. ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy za 6 miesięcy, nie można potrącić kwoty 178,39 zł tytułem egzekucji administracyjnej.

Pozostałe potrącenia objęte zaskarżoną decyzją Sąd I instancji uznał za dokonane zgodnie z obowiązującymi przepisami i w granicach przewidzianych w art. 140 - 142 ustawy o FUS.

Wskazał Sąd, że relacja między art. 139 ust. 1 pkt 5 ustawy o FUS a jej art. 140 ust. 7 jest tego rodzaju, że art. 139 ust. 1 pkt 5 wskazuje, iż sumy egzekwowane na mocy tytułów wykonawczych podlegają potrąceniu (innymi słowy są odejmowane) od kwoty netto świadczenia, czyli od kwoty świadczenia po odliczeniu od niej składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych, natomiast art. 140 ust. 7 ustawy wskazuje na metodę wyliczenia wysokości tego potrącenia w ten sposób, że wysokość potrącenia ustala się od kwoty brutto świadczenia. Oznacza to, że potrąceniu od kwoty netto emerytury podlegają sumy z tytułu innych egzekwowanych należności, wynoszące maksymalnie 25% świadczenia, przy czym zgodnie z art. 141 ust. 1 pkt 1 lit. c ustawy, emerytury i renty są wolne od potrąceń sum egzekwowanych na mocy tytułów wykonawczych na pokrycie należności innych niż świadczenia alimentacyjne w części odpowiadającej 50% kwoty najniższej emerytury lub renty - zależnie od rodzaju pobieranego przez emeryta (rencistę) świadczenia.

Potrącenia dokonane przez organ rentowy z emerytury ubezpieczonej dokonane zostały zgodnie z wyżej opisanymi zasadami.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy wskazując, że zaskarża go w całości.

Zarzucił naruszenie przepisu art. 141 ust. 3 ustawy o FUS przez wyłączenie deputatu węglowego z ogólnej kwoty świadczenia podlegającej potrąceniom i – powołując się na powyższe – domagał się zmiany wyroku w punkcie 1 i oddalenia odwołania.

Powtarzając stanowisko zawarte w odpowiedzi na odwołanie zarzucił, że Sąd I instancji nie wziął pod uwagę przepisu art. 141 ust. 3 ustawy o FUS, zgodnie z którym kwoty wolne od potrąceń i egzekucji ustala się dla emerytur i rent wraz ze wszystkimi wzrostami, zwiększeniami, dodatkami oraz innymi świadczeniami wypłacanymi wraz z emeryturą lub rentą na podstawie odrębnych przepisów, z wyłączeniem świadczeń rodzinnych oraz dodatku dla sierot zupełnych, dodatku pielęgnacyjnego i dodatku weterana poszkodowanego. Wyliczenie to jest enumeratywne i nie zawiera ekwiwalentu za deputat węglowy.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Na wstępie zauważyć wypada, że wbrew wskazaniu granicy zaskarżenia organ rentowy nie zaskarżył wyroku Sądu Okręgowego w całości, gdyż apelacja nie zawiera żadnych zarzutów co do punktu drugiego wyroku, także we wnioskach apelacji organ rentowy ograniczył się do żądania zmiany zaskarżonego wyroku w punkcie pierwszym. Nota bene w punkcie drugim zaskarżonego wyroku zawarte jest orzeczenie o oddaleniu odwołania w zakresie ponad punkt pierwszy, a zatem orzeczenie korzystne dla apelującego.

Jeśli chodzi natomiast o orzeczenie dotyczące bezpodstawności dokonywania potrąceń z wypłacanego ubezpieczonej przez organ rentowy deputatu węglowego, to Sąd I instancji prawidłowo dokonał subsumcji bezspornego w istocie w tym zakresie stanu faktycznego, a wyprowadzone wnioski są w pełni zgodne z obowiązującym stanem prawnym. Sąd Apelacyjny wnioski te w całości podziela.

W szczególności nietrafny jest zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy uregulowania art. 141 ust. 3 ustawy o FUS.

Przepisu tego nie można odczytywać w oderwaniu od całości regulacji dotyczącej sposobu dokonywania potrąceń, a zawartej w przepisach art. 139 – 143 ustawy o FUS.

Jak to trafnie podkreślił Sąd I instancji, przepis art. 139 ust. 1 in princ. ustawy jednoznacznie i kategorycznie wskazuje, że omawiane regulacje dotyczą wyłącznie potrąceń ze świadczeń określonych w ustawie, czyli – jak to słusznie stwierdzono – świadczeń wymienionych enumeratywnie w art. 3 ustawy. Deputat węglowy wśród tych świadczeń nie figuruje.

Kolejne natomiast uregulowania dotyczą sposobu dokonania potrącenia, o którym mowa na wstępie.

I tak, przepis art. 139 wskazuje rodzaje należności, jakie mogą podlegać potrąceniu ze świadczeń określonych w ustawie o FUS oraz na kolejność, w jakiej potrącenia te mogą być dokonywane. Przepisy natomiast art. 140 i 141 regulują granice, w jakich potrącenia są dopuszczalne. Bez wątplenia natomiast cały czas mowa jest o potrąceniach, o których mowa w art. 139 (por. art. 140 ust. 1 in princ.).

Przepis art. 140 określa procentową wysokość dopuszczalnych potrąceń oraz sposób dokonywania potrąceń w przypadku zbiegu egzekucji należności różnych rodzajowo, natomiast przepis art. 141 reguluje wysokość kwot wolnych od egzekucji i potrąceń. Ustala on, jaka kwota wolna jest od potrąceń poszczególnych rodzajów należności, jak tę kwotę ustala się w odniesieniu do najniższej emerytury lub renty (ust. 1), jak w przypadku emerytur i rent wypłacanych z uwzględnieniem okresów ubezpieczenia za granicą (ust. 2), jak ustala się kwotę wolną od potrąceń w przypadku zbiegu uprawnień do dwóch lub więcej świadczeń (ust. 4), wreszcie ustęp 3, którego naruszenie zarzuca apelacja, reguluje sposób ustalenia wysokości kwoty wolnej od egzekucji w przypadku, gdy przy emeryturze lub rencie wypłacane są wzrosty, zwiększenia, dodatki czy też inne świadczenia, z wyłączeniem świadczeń rodzinnych oraz dodatku dla sierot zupełnych, dodatku pielęgnacyjnego i dodatku weterana poszkodowanego. Przepis ten jednak w żaden sposób nie rozszerza przedmiotowego zakresu świadczeń, z których potrącenie może być dokonywane, w żaden sposób nie ingeruje w zakres świadczeń wymienionych w przepisie art. 139 ust. 1 in princ. Nadal dotyczy wyłącznie świadczeń określonych w ustawie o FUS.

Przepis art. 141 należy interpretować jedynie w ten sposób, że gdyby potrącenie należności w określonej kwocie i procencie, wynikającym z art. 140 ustawy o FUS, mogło spowodować, iż do wypłaty pozostałoby mniej niż procent najniższej emerytury lub renty, określony w ust. 1 art. 141, to egzekucja musi ulec kwotowemu ograniczeniu w taki sposób, aby wskazana w tym przepisie kwota wolna od egzekucji pozostała do dyspozycji świadczeniobiorcy (została mu wypłacona).

Jeżeli natomiast przy rencie lub emeryturze wypłacane są wzrosty, zwiększenia itp., o których mowa w ustępie 3 artykułu 141, to rozmiar kwoty wolnej od egzekucji ustalany jest z uwzględnieniem tych wzrostów, zwiększeń itp. Pozwala to w rezultacie na dokonanie potrącenia w kwocie wyższej niż w przypadku „czystej” emerytury lub renty. Przepis ten w praktyce najczęściej znajdzie zastosowanie w przypadku najniższych świadczeń i równoczesnych potrąceń według najwyższych stóp procentowych.

Odnosząc natomiast wskazaną analizę do sytuacji I. M., w przypadku której, jak wynika z odpowiedzi na odwołanie (gdyż przedłożone Sądowi akta organu rentowego nie zawierają tytułów wykonawczych, których dotyczy egzekucja) dokonywane jest potrącenie w granicach 25% świadczenia (art. 140 ust. 1 pkt 3 ustawy): gdyby po dokonaniu takiego potrącenia miało z „czystej” emerytury pozostać do wypłaty mniej niż 60% najniższej emerytury (art. 141 ust. 1 pkt 2), wówczas przy ustaleniu, czy kwota rzeczywiście pozostała do wypłaty przekracza ten limit 60% czy też nie, należałoby wziąć pod uwagę fakt,

że w marcu 2017r. oprócz emerytury organ rentowy wypłacił I. M. także deputat węglowy, a zatem ubezpieczona otrzymała i kwotę tego deputatu, i emeryturę pozostałą

po potrąceniach.

W żaden jednak sposób przywołany przepis art. 141 ust. 3 ustawy o FUS nie daje podstaw do dokonywania dwóch potrąceń: 25% z emerytury i 25% z deputatu węglowego.

Jak słusznie wskazał Sąd I instancji, brak jest także innej podstawy prawnej do dokonania takiego potrącenia, zresztą apelujący również na żadną inną podstawę prawną swego żądania się nie powołuje.

Mając powyższe na uwadze, na mocy art. 385 kpc, Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku.

/-/ SSA L.Jachimowska /-/ SSA A.Kolonko /-/ SSA W.Nowakowski

Sędzia Przewodniczący Sędzia

ek